

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету педагогіки і
психології
проф. Т.О. Олефіренко

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

«Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична»

(назва навчальної дисципліни)

освітнього ступеня Бакалавр
(бакалавр/магістр)

галузі знань 01 Освіта
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 012 Дошкільна освіта
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: Дошкільна освіта та початкова освіта

Шифр за навчальним планом ПП 2.08

Київ 2020/2021

Робоча програма розроблена на підставі типових навчальних програм з дисциплін «Методика навчання освітньої галузі «Природнича» та «Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «___» _____ 20___ року, протокол № ____ .

Розробники програми:

Васютіна Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Телецька Людмила Іванівна – кандидат біологічних наук, професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Затверджено на засіданні кафедри методик та технологій дошкільної освіти

« 27 » серпня 2020 року, протокол № 1 .

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Луценко І. О.
(прізвище, ініціали)

охорони здоров'я», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Анатомія і фізіологія дітей з основами генетики», «Дидактика», «Теорія та методика виховання»; «Історія України», «Етика», «Методика навчання освітньої галузі «Мови і література».

Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета курсу – забезпечити оволодіння студентами спеціальності «Початкова освіта» освітнього ступеня «Бакалавр» необхідним обсягом фахових компетенцій, які допоможуть реалізувати зміст освітньої галузі «Громадянська та історична» Державного стандарту початкової освіти у контексті Концепції «Нова українська школа» та чинних Типових освітніх програм.

Завданнями курсу є підготовка майбутніх учителів-початківців до:

1) визначення в комплексі пізнавальних, виховних і розвивальних завдань з предмету «Я у світі» (до 2021 р.), його місця у системі початкової освіти загалом та інтегрованого предмету «Я досліджую світ» зокрема;

2) наукового обґрунтування змісту навчальних курсів, програм, підручників, які реалізують зміст природничої й історичної та громадянської освітніх галузей;

3) раціонального добору змісту, форми, методів та методичних прийомів для формування у молодших школярів природничої, громадянської та соціальної компетентностей та реалізації завдань відповідних освітніх галузей;

4) створення засобів навчання суспільствознавству в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та складових матеріальної бази;

5) визначення вимог щодо підготовки вчителя до формування загальних та обов'язкових результатів навчання здобувачів початкової освіти, передбачених освітньою галуззю, в умовах інтеграції.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст і особливості структурування навчального матеріалу з галузі «Громадянська та історична» у Типових навчальних програмах, вибіркового освітніх програмах, нормативних документах початкової загальної освіти на засадах компетентнісного підходу з урахуванням інтегрованого навчання; - методик формування громадянської компетентності учнів у початковій школі; - особливості навчання учнів основ 	<p>-</p> <p>Здатність використовувати теоретичні знання та практичні уміння з циклів математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки для формування в учнів інтегрованих знань про природу і людину,</p>

	<p>суспільствознавства в умовах інтеграції навчального матеріалу.</p> <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати зміст і особливості структурування навчального матеріалу у Типових навчальних програмах, нормативних документах початкової загальної освіти на засадах компетентнісного підходу з урахуванням інтегрованого навчання; - раціонально добирати зміст, форми, методи та методичні прийоми для формування у молодших школярів громадянської та соціальної компетентностей в умовах інтегрованих курсів; - здійснювати ефективну організацію формування громадянської компетентності та наскрізних умінь в учнів початкової школи. 	<p>розвиток у них ціннісних орієнтацій у ставленні до природи.</p> <p>-</p> <p>Здатність урізноманітнювати форми, методи, прийоми і засоби навчання для формування в учнів дослідницьких умінь, забезпечення опанування ними способами навчально-пізнавальної і практичної природо-охоронної діяльності та досвідом її здійснення.</p>
2.	<p><i>Знати :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - методика формування суспільствознавчих уявлень та понять, ставлень і ціннісних орієнтацій як основу громадянської компетентності учнів; - форми, методи та засоби навчання предмету «Я досліджую світ»; - види, форми, методи і засоби організації проектної діяльності учнів суспільствознавчого спрямування на уроках з предмету «Я досліджую світ». <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняти елементи матеріальної бази та засобів навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та добирати їх для здійснення навчально-виховного процесу; - раціонально добирати зміст та методи до різних форм організації навчально-виховного процесу з предмету та форм організації навчальної діяльності учнів; - організовувати проектну діяльність учнів з предмету «Я досліджую світ». 	<p>- -</p> <p>Здатність урізноманітнювати форми, методи, прийоми і засоби навчання для формування в учнів життєвих, соціальних, громадянських компетентностей у їхньому ставленні до природи, суспільства, людей і до самих себе.</p> <p>-</p> <p>Здатність організовувати проектну діяльність учнів з предмету «Я досліджую світ».</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться _2 кредити ЄКТС 30 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
1	<p><i>Модуль I. Теоретико-методичні засади викладання освітньої галузі «Громадянська та історична»</i></p> <p><i>Тема 1.1. Вступ. Історія становлення суспільствознавства у початковій школі.</i></p> <p><i>Тема 2. Структура і зміст освітньої галузі «Громадянська та історична». Типові навчальні програми НУШ та предмет «Я досліджую світ». Вимоги до освітніх результатів навчання учнів курсу «Я досліджую світ».</i></p> <p><i>Календарне планування з предмету «Я досліджую світ» та реалізація змісту галузі «Громадянська та історична» в умовах інтеграції.</i></p>	12	4	6	2	10	8	4	4		22
2	<p><i>Модуль II. Методика формування основ громадянської компетентності в молодших школярів.</i></p> <p><i>Тема 2.1. Суть поняття «громадянська компетентність». Форми, методи і засоби формування основ громадянської компетентності в учнів у курсі «Я досліджую світ». Дидактичні можливості швейцарсько-українського проекту DOCCU для формування у молодших</i></p>	18	6	10	2	20	2	2			30

	школярів громадянської компетентності. <i>Тема 2.2. Організація проектної діяльності учнів суспільствознавчого спрямування з предмету "Я досліджую світ".</i>										
Разом:		30	10	16	4	30	8	6	2		52

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин				
		Вс	ЬО	ГО	В	Т.Ч
1. 1.1 1.2	<p><i>Модуль I. Теоретико-методичні засади викладання освітніх галузей «Суспільствознавство» і «Громадянська та історична»</i></p> <p><i>Тема 1.1. Вступ. Історія становлення суспільствознавства у початковій школі.</i></p> <p><i>Тема 2. Структура і зміст освітніх галузей «Суспільствознавство» і «Громадянська та історична». Порівняльний аналіз.</i></p> <p>Типові навчальні програми НУШ і предмети «Я у світі» та «Я досліджую світ». Вимоги до освітніх результатів навчання учнів курсу «Я досліджую світ».</p> <p>Календарне планування з предметів «Я у світі» та «Я досліджую світ» та реалізація в них змісту відповідних галузей.</p>	10				4
2. 2.1 2.1	<p><i>Модуль II. Методика формування основ громадянської компетентності в молодших школярів.</i></p> <p><i>Тема 2.1. Суть поняття «громадянська компетентність». Форми, методи і засоби формування основ громадянської компетентності в учнів у курсі «Я досліджую світ». Дидактичні можливості швейцарсько-українського проекту DOCCU для формування у молодших школярів громадянської компетентності.</i></p> <p><i>Тема 2.2. Організація проектної діяльності учнів суспільствознавчого спрямування в предметах «Я у світі» та "Я досліджую світ".</i></p>	20				6

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Васютіна Т.М., Телецька Л.І. Зошит з методики навчання освітньої галузі «Громадянська та історична» у початковій школі: Навч. пос. для студ-в спец-ті «Поч. освіта» ОС «Бакалавр»; За ред. Т.М. Васютіної. 3-ге вид., перероб. і доп. – Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 40 с.

Заняття № 1. Структура та зміст програми, підручників та методичної літератури з курсів «Я у світі», «Я досліджую світ».

Заняття № 2. Методика вивчення змістової лінії «Людина».

Заняття № 3. Методика вивчення змістової лінії «Людина серед людей».

Заняття № 4. Методика вивчення змістової лінії «Людина в суспільстві».

Заняття № 5. Методика вивчення змістової лінії «Людина і світ».

Заняття № 6. Організація проектної діяльності учнів з предметів "Я у світі" (4 кл.), «Я досліджую світ».

Заняття № 7. Зміст і методика організації роботи учнів з картографічною продукцією з курсу «Я досліджую світ».

Заняття № 8. Методика використання інструментарію DOCCU у процесі формування основ громадянської компетентності молодших школярів.

Додатки

Схема аналізу уроку «Я у світі», «Я досліджую світ».

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів з методики навчання освітньої галузі «Громадянська та історична».

Тематика проектних робіт з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі „Громадянська та історична”» (за програмою курсу «Я у світі» (4 клас).

4.3. Організація самостійної роботи студентів

Зміст завдань для самостійної роботи студентів та форми звітності.

№ п\п	Назва теми	Оформлення результатів	Кількість годин
1.	Виконання завдань в рубриці «Підготовчі завдання до заняття», представлених у розробці кожного практичного заняття	Завдання у зошиті	12
2.	Написання 2 планів-конспектів та підбір (виготовлення) наочного обладнання до них, розробка презентацій (з використанням методик DOCCU): - «Я у світі» (4 клас); - інтегрованого з предмету «Я досліджую світ»	2 конспекти з наочністю, презентацією	14
8.	Написання аналізу уроків, які переглядались на лабораторних заняттях	Аналіз уроку	4
	Всього:		30

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання проводяться відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю.

Система рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переводу до національної (4-х бальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в таблицях, поданих нижче.

Види контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів такі: поточний (індивідуальний і фронтальний усний та письмовий) та підсумковий контроль (екзамен). Контролю та оцінюванню підлягають: теоретичні знання з дисципліни, самостійні завдання у робочому зошиті, творчі роботи (плани-конспекти, проектні роботи), модульні роботи.

Кожний модуль включає бал оцінки поточної роботи студента на практичних заняттях. Рейтинговий бал за практичні заняття встановлюється, як середнє арифметичне з усіх позитивних і негативних оцінок, виставлених по 4-х бальній шкалі, отриманих на усіх практичних заняттях даного модуля.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється за допомогою роздрукованих завдань. Оцінювання їх проводиться за окремою методикою з приведенням підсумку до встановленої у рейтинговій шкалі балів.

Реферати, плани-конспекти уроків, проекти підготовлені за заданою тематикою обговорюються та захищаються під час семінарсько-практичних занять.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів з методики навчання освітньої галузі «Громадянська та історична»

<i>Вид роботи</i>	<i>Кількість робіт</i>	<i>Кількість балів максимальна</i>
Робота в зошитах	8	40
Написання модульної роботи	2	30
Написання 2 планів-конспектів уроку з наочністю	6	20
Моделювання уроку	1	5
усні відповіді на занятті		5
Всього за семестр:		100

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS:

« 5 » відмінно	« 4 » добре		« 3 » задовільно		« 2 » незадовільно	
90 -100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34
A	B	C	D	E	FX (з можливістю повторного складання)	F (з обов'язковим повторним курсом)

5.2. *Форми і методи підсумкового контролю.*

Форма контролю - екзамен у 5 семестрі, метод – фронтальна письмова робота.

Програма для підсумкового контролю

з методики навчання освітньої галузі «Громадянська та історична»

1. Предмет, мета і завдання вивчення «Методики навчання освітньої галузі «Громадянська та історична».
2. Дидактичні можливості швейцарсько-українського проекту «DOCCU» у формуванні основ громадянської та соціальної компетентностей у молодших школярів.
3. Методика формування в учнів початкової основ громадянської та соціальної компетентностей з теми „Я – Людина” .
4. Аналіз змісту програми з курсу «Я у світі». Принципи структурування змісту, логіка розгортання матеріалу.
5. Форми, методи і засоби формування основ громадянської і соціальної компетентностей в учнів у курсі «Я досліджую світ».
6. Характеристика понять „сім'я”, „рід”, „родина” та методика їх формування в молодших школярів на уроках „Я у світі”.
7. Традиції, звичаї українського народу. Методика формування в учнів початкової школи понять про них.
8. Скласти тематичний план до однієї із тем для 3-го класу з «Я у світі».
9. Загальна методика формування суспільствознавчих понять.
10. Особливості вивчення суспільствознавства у школі I ступеня у різні історичні періоди.
11. Запропонуйте загальні методичні рекомендації щодо вивчення учнями теми «Я-Людина» за планом: ключові поняття теми; методика їх формування (основні методи і прийоми).
12. Запропонуйте загальні методичні рекомендації щодо вивчення учнями теми «Я та інші» за планом: ключові поняття теми; методика їх формування (основні методи і прийоми).
13. Сучасні проблеми і тенденції розвитку суспільствознавчої освіти.

14. Характеристика структури і змісту програми з курсу «Я у світі».
15. Особливості реалізації змісту освітньої галузі «Громадянська та історична» у навчальній програмі, підручниках, методичній літературі.
16. Характеристика поняття «школа» та методика його формування.
17. Особливості презентації, захисту проекту та оцінювання результатів проектування з предмету «Я у світі».
18. Дайте визначення поняттю «Людське Я». Наведіть приклади методики його формування в учнів 4-го класу (основні методи і прийоми).
19. Скласти питання для усного фронтального та індивідуального опитування з однієї із тем з «Я у світі», 4 клас.
20. Мета та загальні результати освітньої галузі «Громадянська та історична».
21. Поняття «культура поведінки». Методика формування в учнів поняття про культуру поведінки в громадських місцях.
22. Загальні відомості про Конституцію України, основні права та обов'язки громадянина. Методика формування відповідних понять.
23. Запропонуйте загальні методичні рекомендації щодо вивчення учнями теми «Я - європеєць» за планом: ключові поняття теми; методика їх формування (основні методи і прийоми).
24. На прикладі одного з проектів з предмету «Я у світі» проілюструйте його структуру, методи та форми роботи на кожному з етапів.
25. За однією із тем 4 класу «Я у світі» намітити різні типи уроків.
26. Характеристика понять „людина”, „особистість”, „людське „Я” та методика їх формування.
27. Методика формування понять про державу, національну символіку та державні символи.
28. Характеристика поняття «людські чесноти» та методика його формування.
29. Фронтальні, групові, індивідуальні види робіт на уроці «Я у світі».
30. Зробити тематичне планування за однією із тем «Я у світі». Тема і типи уроків, необхідне обладнання.
31. Запропонуйте загальні методичні рекомендації щодо вивчення учнями теми «Я - українець» за планом: ключові поняття теми; методика їх формування (основні методи і прийоми).
32. Дайте загальну характеристику навчальним проектам з курсу «Я у світі».

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

- 1) якість знань (правильність, повнота, глибина, системність, дієвість, узагальненість, міцність);
- 2) ступінь сформованості професійних умінь з дисципліни;
- 3) ступінь самостійності в навчальній діяльності;
- 4) досвід творчої пошукової діяльності.

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Освітня галузь «Громадянська та історична»

1. Антонюк Н.А. Я у світі: конспекти уроків. 4 кл.: до підручника О.В. Тагліної, Г.Ж. Іванової / Н.А. Антонюк, І.І. Федун. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2016. — 104 с. — (Бібліотека вчителя).
2. Антонюк Н.А. Я у світі : робочий зошит : 4 кл. / Н.А. Антонюк, О.С. Федун.—Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. — 48 с.
3. Арешонков В. Ю. Зміст шкільної суспільствознавчої освіти в Україні у ХХ столітті: формування і трансформації: [монографія] / Володимир Юрійович Арешонков. – Житомир: Полісся, 2014. – 381 с.
4. Бібік Н. М. Предмет «Я у світі»: методичні орієнтири // Початкова школа. -2014. – № 8. – С. 35 – 40.
5. Бібік Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
6. Бібік Н. М. Я у світі. 4 клас : підруч. для загальноосвітніх навч. закл. / Н. М. Бібік. – Х. : Вид.група «Основа», 2015. – 160 с.
7. Бібік Н. М. Ознаки компетентісно орієнтованого уроку з предмета «Я у світі» // Поч.шк. – 2017. – № 8. – С. 29 – 33.
8. Будна Н.О. Я у світі : робочий зошит : 4 кл. : до підр. Бібік Н.М. / Н.О. Будна, О.Б. Сліпець. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 72 с.
9. Будна Н.О. Я у світі: конспекти уроків: 4 кл.: до підр. Н.М.Бібік/Н.О.Будна. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 156 с.
10. Васютіна Т. Дидактичні можливості музейної педагогіки та віртуальних екскурсій у навчанні молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск № 29, 2020. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_1/35.pdf
11. Васютіна Т.М., Золотаренко Т.О. Реалізація ідей STREAM-освіти у процесі формування основ громадянської компетентності учнів початкової школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи*. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Тернопіль, 7–8 листопада, 2019), С.38 – 40. URL: <http://www.conf.fizmat.tnpu.edu.ua>
12. Васютіна Т., Суяндукова Ю. Формування ціннісних орієнтацій в учнів 1-го класу у процесі ранкових зустрічей // Початкова школа і сучасність. 2019. № 5. С – 3-8.
13. Васютіна Т., Телецька Л. Напрями підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до формування в учнів основ громадянської компетентності. *Науковий часопис. Серія 17*. Випуск 31. 2019. С. 40- 45.
14. Воронцова Т. та ін. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу». Алатон. 2019. 128 с. URL: http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/
15. Гільберт Т., Тарнавська С. Організація освітнього процесу в 1-му класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. – 2018. – №8. – С. 36-43
16. Гільберт Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу» /Тетяна Гільберт, Світлана Тарнавська, Ніна Павич.– Київ, Генеза. 2020. 256 с.
17. Державний стандарт початкової загальної освіти. Освітня галузь “Суспільствознавство” // Поч.шк. - 2017. - № 7. - С. 5, 15.
18. Державний стандарт початкової освіти. Освітня галузь “Громадянська та історична”. – URL: newstandard.nus.org.ua/

19. Дунець І.Р. Я у світі: конспекти уроків: 3 кл.: до підр. Тагліної О.В., Іванової Г.Ж. / І.Р. Дунець. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – 96 с.
20. Дунець І.Р., Заброцька С.Г. Я у світі. Конспекти уроків : 4 кл. / І.Р. Дунець, С.Г. Заброцька. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. — 64 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).
21. Захарова Н. Морально-етичне виховання молодших школярів у курсі освітньої галузі «Суспільствознавство»: теоретичні основи та морально-етичні стандарти // Початкова школа. – 2016. – №11. – С.11-12
22. Капська А.Й. Виховання громадянина – патріота / А.Й. Капська // Соціалізація особистості: зб. наук. ст. / НПУ ім. М.П.Драгоманова. – К., 1998. – С. 4–21.
23. Кацубо Я. “Що я знаю про Батьківщину?” / Я. Кацубо // Початкова школа. – 2016. – №8. – С.28-30
24. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepczyia.pdf>
25. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/.../2018/.../1-kontseptsiya-rozvitku-gromosviti-v-ukraini-1701201/>
26. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 394 с.
27. Кухмай Н. Формування основ компетентності молодших школярів/ Кухмай.Н // Початкова школа. – 2016. – №10. – С. 46-28.
28. Лактіонова Г.М. Конвенція ООН з прав дитини: шляхи практичного застосування: метод. рек. / [упоряд. Г.М. Лактіонова та ін.]. – К.: Наук. світ, 2000. – 38 с.
29. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Я – європеєць». Навчальний посібник/ Автор та укладач О.О. Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
30. Людина і світ: Підручник/Л.В. Губерський, В.Г. Кремень, А.О. Приятельчук та ін.; Голов. ред. Л.В. Губерський. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 349 с.
31. Люта Т. Позакласна науково-дослідницька робота учнів початкових класів / Т. Люта// Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 22-26
32. Міцкан Т. Навчально-виховний захід: “Боляче буває всім” [Текст] / Т. Міцкан // Початкова школа. — 2016. — № 1. — С. 28 – 30.
33. Мудрик С. Краєзнавча вікторина “Що? Де? Коли? /С. Мудрик// Початкова школа. – 2016. – №8. – С.30-33
34. Муляр Н., Костюк Л. Методичні особливості проведення нестандартного уроку в курсі “Методика навчання освітньої галузі “Суспільствознавство” // Молодь і ринок. 2014. – № 7 (114). – С. 62 – 66. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64
35. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. Ред. Бібік Н. М. —К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
36. Я у світі. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 3 - 4 класи (ОНОВЛЕНО). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>
37. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. URL: old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf
38. Орловська С. Село моє – краплиночка на карті/ С. Орловська// Учитель початкової школи – 2016. – № 4. – С. 36-40
39. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
40. Петречук О. Життя людини – найвища цінність [Текст] / О. Петречук // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 21 – 22.
41. Петрина А. Еколого-народознавчий проект “Прилетіли соловейки на нашу земельку” / А. Петрина // Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 17-21
42. Сліпець О.Б. Я у світі : конспекти уроків : 4 кл. : до підр. Бібік Н.М. / О.Б. Сліпець. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. – 112 с. — (Бібліотека вчителя).
43. Смагін І. І. Підручник із суспільствознавства в українській школі 1920-1990 рр.: проблеми створення і функціонування: [монографія] / Ігор Іванович Смагін. - Житомир: Полісся, 2010. – 411 с.
44. Смагін І.І. Суспільствознавча компетентність учнів: поняття , зміст, структура // Вісник Житомирського державного університету . Випуск 4 (76). Педагогічні науки. URL: <http://visnyk.zu.edu.ua/>
45. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

46. Тагліна О.В. Я у світі. 3 клас: підруч.для загальноосв. навч. закл. / О.В. Тагліна, Г.Ж. Іванова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 144 с.
47. Тагліна О.В. Я у світі. 4 клас: підруч.для загальноосв. навч. закл. / О.В. Тагліна, Г.Ж. Іванова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2015. – 144 с.
48. Третяк О. Методика виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів // Початкова школа. – 2015. – № 6. – С.10 –15.
49. Трояновська Г. Театралізація – дійовий метод формування життєвих компетенцій особистості учня / Г. Трояновська// Початкова школа. – 2016. – №7. – С.14-16
50. Черненко Г.М. „Людина і світ” з методикою викладання у початковій школі: [навчально-методичний посібник для студентів педагогічних факультетів] / Г.М.Черненко. – К.: „Міленіум”, 2009. – 205 с.
51. Чорна, О. О. Виховання у молодших школярів шанобливого ставлення до людей : метод. рекомендації / Ольга Чорна ; МОН України, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Умань : РВЦ Софія, 2009. – 40 с.
52. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів / [Укладач Наталія Степанова.] – Черкаси: Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2014. – 44 с.
53. Юрій М.Ф. Людина і світ. – К.: Дакор, 2006. – 46 с.
54. Живемо в демократії. [URL:http://www.living-democracy.com.ua](http://www.living-democracy.com.ua)
55. Навчаємо демократії. [URL:http://www.living-democracy.com.ua](http://www.living-democracy.com.ua)

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 2020/2021 н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.

Зміни до викладання дисципліни
«Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична»
(за умов змішаного навчання)
к.п.н., доц. Васютіна Т.М.

Тиждень	Тема аудиторно	Теми онлайн https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id
1	<p><i>Лекція 1. Тема 1.</i> Вступ. Історія становлення суспільствознавства у початковій школі.</p> <p><i>Тема 2.</i> Типові навчальні програми НУШ та предмет «Я досліджую світ». Вимоги до освітніх результатів навчання учнів в курсах «Я у світі» та «Я досліджую світ».</p>	
2	<p><i>Лекція 2. Тема:</i> Структура і зміст освітніх галузей «Суспільствознавство», «Громадянська та історична». Порівняльний аналіз.</p>	<p>Календарне планування з предметів «Я у світі» та «Я досліджую світ». Реалізація змісту освітніх галузей в умовах інтеграції.</p>
3	<p><i>Лекція 3.</i> Суть поняття «громадянська компетентність» у нормативних документах.</p> <p>Форми, методи і засоби формування основ громадянської компетентності в учнів у курсі «Я досліджую світ» засобом інструментарію швейцарсько-українського проекту DOCCU.</p>	
4		<p>Практичне заняття № 1. Структура та зміст програми, підручників та методичної літератури з курсів «Я у світі», «Я досліджую світ».</p>
5	<p>Практичне заняття № 2. Методика вивчення змістової лінії «Людина».</p>	
6-7	<p><i>Лекція 4.</i> Методика формування в учнів початкової школи понять із змістових ліній «Людина серед людей» та «Людина в суспільстві»</p>	<p>Лабораторне заняття № 1</p>
8	<p>Практичне заняття № 3. Методика вивчення змістової лінії «Людина серед людей».</p>	<p>Практичне заняття № 4. Методика вивчення змістової лінії «Людина в суспільстві».</p>
9		<p>Практичне заняття № 5. Методика вивчення змістової лінії «Людина і світ».</p>

10		Модуль 1
11	<i>Лекція 5. «Організація проектної діяльності учнів з предметів «Я у світі», «Я досліджую світ»</i>	
12		<i>Практичне заняття № 6.</i> Організація проектної діяльності учнів з предметів "Я у світі", «Я досліджую світ».
12	<i>Практичне заняття № 7.</i> Зміст і методика організації роботи учнів з картографічною продукцією з курсу «Я досліджую світ».	
13	<i>Практичне заняття № 8.</i> Методика використання інструментарію DOCCU у процесі формування основ громадянської компетентності молодших школярів.	Лабораторне заняття № 2
14	<i>Практичне заняття № 9.</i> Роль медіа у формуванні основ громадянської компетентності учнів початкової школи.	
15		Модуль 2